KLEPOČIŲ ŽUDYNĖS

1944–1945 m. Lietuvoje vykdytas sovietinis teroras buvo pats nuožmiausias. NKVD kariuomenės daliniai baudžiamąsias operacijas prieš ginkluotojo pasipriešinimo dalyvius ar bent kokiu pasipriešinimu įtariamus asmenis pradėjo jau 1944 m. liepos mėn. Didžiausią mastą tokios akcijos įgavo 1944 m. gruodžio mėn., kai Lietuvoje buvo sutelkta mažiausiai 16 NKVD kariuomenės pulkų, tarp kurių buvo ir gen. Pavelo Vetrovo vadovaujama NKVD vidaus kariuomenės 4-oji šaulių divizija, kovojusi su lietuvių ginkluotuoju pogrindžiu iki 1953 m. Pirmaisiais pokario metais NKVD baudžiamosioms operacijoms Lietuvoje sutelkdavo ištisas divizijas, apsupdavo po kelis valsčius, vykdydavo masines kratas, suiminėdavo žmones, o bėglius šaudydavo. Visa tai lydėjo masiniai plėšikavimai, partizanų šeimų arba pasipriešinimo dalyvių rėmimu įtariamų žmonių sodybų ir ištisų kaimų deginimai.

Gruodžio 24 d. 3-iojo Baltarusijos fronto užnugario apsaugos NKVD kariuomenės 331-ojo pasienio pulko kareiviai kartu su Merkinės, Alovės ir Alytaus valsčių stribais pietinėje Alytaus aps. dalyje, esančioje tarp Merkinės ir Alytaus, pradėjo teroro akciją, trukusią net tris dienas. Ši akcija, žinoma kaip Klepočių (pagal labiausiai nukentėjusio kaimo vardą) tragedija, išsiskyrė iš visų baudžiamųjų okupantų akcijų ne tik savo apimtimi, bet ir žiaurumu.

Karinei operacijai vadovavo 3-iojo Baltarusijos fronto užnugario apsaugos NKVD kariuomenės Žvalgybos valdybos skyriaus l-ojo poskyrio viršininkas papulkininkis Sutovas ir 331-ojo pasienio pulko 3-iojo bataliono vadas kpt. Konosenkovas. Ją koordinavo šios kariuomenės viršininkas gen. ltn. Ivanas Liubyj. Gruodžio 24–25 d. jis raportavo SSRS vidaus reikalų liaudies komisaro pavaduotojui gen. Piotrui Kapralovui, kad akcijos metu nužudyti 25 „banditai“, 81, įtariamas „banditizmu“, sulaikytas, sudeginta 3 šaudmenų sandėliai ir 15 vienkiemių, kautynėse paimta įvairių ginklų. Tai buvo eilinis melas, kuriuo baudėjai dangstė okupuotų kraštų gyventojų skerdynes.

Labiausiai nukentėjo Klepočiai – nužudyta 12 šio kaimo gyventojų, sudeginta 21 sodyba (iš buvusių 32). Lizdų k. nužudyta 10 (iš jų 2 moterys) gyventojų, sudegintos 8 sodybos. Ryliškių k. nužudyti 3 žmonės, sudegintos 4 sodybos. Druskininkų k. 5 žmonės sušaudyti Klepočių miškelyje, sudegintos 4 sodybos. Taručionių k. nužudyti 3 žmonės ir sudegintos 2 sodybos. Bugonių k. sudeginta 1 sodyba. Vabalių k. nušautas 1 gyventojas ir sudegintos 7 sodybos.

Nukentėjo ne tik minėti kaimai. Anapus Nemuno, Krikštonių kaime, nušautas 1 gyventojas ir sudeginta sodyba. Daugų valsčiuje nukentėjo Melnytėlės ir Užkalnių kaimai. 4 sodybos sudegintos Žvirgždėnuose, 1 – Skraičionyse. 4 – Jiezno valsčiaus Verbyliškių k.

Gyventojų pasakojimu, jaunesni vyrai ir išlikę gyvi žmonės slėpėsi miškuose. Vabalių kaimo vyrai bandė net ir pasipriešinti ginklu. Nemažai žmonių buvo suimta, tardoma čia pat – Ryliškėse ūkininko Vinco Bloznelio sodyboje įrengtame baudėjų štabe, Nemunaičio mokykloje, Merkinėje.

Iš viso per Klepočių tragediją, spaudžiant 20 laipsnių šalčiui, daugybė šeimų paliko be pastogės (sudeginta apie 70 sodybų), be maisto, aprangos ir turto, kurį paėmė baudėjai. Deginant sodybas daugeliu atvejų būdavo užremiamos tvartų durys, neleidžiama išvesti gyvulių ar išsinešti daiktų – degė pašarai, javai, grūdai ir maisto produktai. Vieni žudė, kiti tuo metu atvirai grobė gyventojų turtą, drabužius. Iš gaisro išsigelbėjusius naminius gyvulius kareiviai sugavo ir išsivarė į Merkinę.

14-oje kaimų ir vienkiemių buvo nužudyti 48 žmonės, iš jų žinomi: Adomas Baranauskas, Tomas Burokas, Antanas Burzdikas (Burzdika), Julius Čaplikas, Mykolas (Vaclovas?) Dakinevičius, Zigmas Dakinevičius, Zigmas ir Elena Gegužiai, Zigmas Karpuška, Vincas Krukonis, Vaitiekus Kasiulynas, Pranas (Vladas) Levulis, Vaclovas Maslauskas, Andrius, Jonas, Juozas, Kazys ir Rokas Mikaloniai, Julius Milius, Bronius, Kazys, Rokas ir Vytautas Muzikevičiai, broliai Juozas ir Vladas Muzikevičiai, Steponas ir jo sūnus Vladas Novagrudskiai, Julijonas Pavilonis, Augustas ir jo sūnus Karolis Prėskieniai (Prieksieniai), Vaclovas Prieskienis, Kazys Verenius.

Nužudyti Klepočių k. gyventojai buvo palaidoti Klepočių k. kapinėse nuo karo išlikusiuose apkasuose.

Parengė Edita Jankauskienė ir Rūta Trimonienė

Paminklinė kompozicija 1944 m. gruodžio 23–25 d. sudegintiems Klepočių ir aplinkiniams kaimams, nužudytiems jų gyventojams atminti. Aut. tautodailininkai A. Česnulis ir A. Juškevičius. Atidengta 1989 m. liepos 30 d. Bendras paminklinės kompozicijos, vieno iš kryžių ir atminimo lentų vaizdas. Alytaus r. Raitininkų sen. Klepočių k. R. Trimonienės nuotr., 2005 m.